

TULCEA SUBTERANĂ

Într-un fel, numele blogului „Misterele Dunării” este legat de cărțile „Misterele Parisului” și „Misterele Londrei”. La prima vedere pare exagerat să alături două metropole atât de cunoscute și celebre de micul oraș Tulcea, pentru că trebuie să recunosc că inițial am vrut să-l denumesc Misterele Tulcei, dar la timpul respectiv nu credeam că voi găsi suficiente subiecte interesante despre istoria localității noastre. M-am înșelat foarte mult, pentru că am descoperit între timp că Tulcea este o adevărată mină de aur privind istoria locală, cu întâmplări și personaje care depășesc de multe ori acțiunea celor două romane ale lui Eugene Sue și Paul Feval, scrise pe la 1845. Cărțile mai sus amintite au pasaje a ce se petrec în subteranul acestor orașe, prin galeriile canalizărilor și catacombelor, cititorii vremurilor, dar și cei de acum, fiind atrași ca de un magnet de misterul acestor locuri ascunse de lumina soarelui. Din acest punct de vedere, Tulcea nu se aseamănă deloc cu cele două orașe, pentru simplul motiv că în orașul nostru alimentarea cu apă și canalizare au apărut abia pe la anul 1912 și atunci doar pe câteva străzi mai răsărite. Galerii subterane am avut însă cât cuprinde! Din nefericire, acestea au dispărut aproape în totalitate și chiar dacă mici segmente din acestea mai există, ele au fost astupate. Adevăratul păinjenis de galerii subterane tulgene se împărțea în două categorii, fără nici o legătură între ele și între cei care le-au construit. Cele mai vechi, făurite pe le mijlocul secolului al XVIII-lea, o dată cu primele războaie purtate de otomanii, care stăpâneau Tulcea, cu Imperiul Rus, erau de fapt adevărate depozite subterane, săpate în pământul relativ moale al dealurilor tulgene. Și ceva mai noi, după 1860, cele mai multe în zona cartierului evreiesc de pe strada Babadag, fiind adevărate galerii de fugă și ascunzători pentru bogatele familii evreiești stabilite în această parte a orașului și amenințați în permanență din motive religioase sau lăcomie (de obicei, ambele). Așa cum spuneam, după 1750, războaiele între otomani și ruși se îndesesc și devin din ce în ce mai aprige. În aceste condiții, Tulcea capătă o importanță strategică deosebită, prin faptul că ienicerii incartuiți aici puteau apăra granița naturală a Dunării de Jos, ce despărțea Imperiul Otoman de cel Rus. Astfel, în dealurile tulgene din apropierea fluviului se sapă adevărate arsenale subterane, zidite din piatră și cu bolți din cărămidă, așa cum au fost descoperite în Parcul Monumentului și în dreptul bisericii lipovenești de pe strada Gloriei, aprovizionând, la timpul respectiv, fortul militar aflat pe Colnicul Hora, cu armament și muniție, în mod special praf de pușcă. Aceste galerii erau suficient de late și înalte încât să permită deplasarea prin ele a unei căruțe. Nu este exclus ca acestea să fi asigurat și fuga soldaților otomani, atunci când fortul era amenințat să fie cucerit, așa și cum s-a întâmplat în câteva dăți de-a lungul timpului. O altă galerie subterană de acest tip a fost descoperită la baza dealului Comorofca, în peretele de lut a acestuia, în dreptul bisericii lipovenești din această parte a orașului (dealul de deasupra Pieții Vechi). O alta, la poala dealului

Babadag, mai precis la intersecția străzilor Nicopol cu Mircea Vodă. De fapt, cea mai mare densitate de galerii și tuneluri tulcene se află în zona colinei estice ce străjuiește strada Babadag și unde, așa cum spuneam mai devreme, se afla mahalaua israelită, cu zeci de familii evreiești, posesoare de mari averi. Și acum mai există în spatele Sinagogii mai multe case vechi sub care mai sunt porțiuni mai mari sau mai mici de tunel, prin care aceste familii să se poată refugia în caz de atac, indiferent din partea cui venea acesta. Spre deosebire de galeriile subterane otomane, adevărate obiective militare, cele evreiești le putem considera *familiale* și de *uz personal*. Marea lor problemă era ca acestea să rămână secrete, mai ales capătul de ieșire, care putea să fie la zeci de metri distanță de casa pe care o deservea. Pentru aceasta erau angajați muncitori evrei din alte zone, care sub jurămintă cumplite executau lucrările de săpătură și zidărie, mai ales noaptea, părăsind apoi orașul, fără să cunoască aproape pe nimeni, oameni sau locuri, în afara de familia care îi angaja, pentru a nu fi iscodiți. Majoritatea acestor tunele erau prevăzute cu capcane sau sisteme de prăbușire pe o anumită lungime, astfel încât la o retragere în fugă, cei urmăriți să poată bloca tunelul în urma lor și în fața eventualilor urmăritori. Demolarea vechilor imobile și construirea sutelor de edificii din beton, în anii 1965-1975 a dus la distrugerea iremediabilă a acestor galerii subterane. Doar aici, colo s-a mai salvat câte un fragment din ele, prea puțin însă pentru a reface misterul Tulcei subterane. Nu putem încheia fără a aminti de pasajul secret subteran care exista sub Palatul Pașei (Muzeul de Artă), menit a salva importantele oficialități otomane, în frunte cu mutesariful, care trebuia zilnic în această clădire numită și Konak. Se știe precis că a existat un asemenea gang subteran, secretul existenței sale fiind păstrat cu temeinicie și de autoritățile române, după anexarea Dobrogei din anul 1878.

Atât de bine s-a păstrat că, astăzi, mai nimeni, nu-și aduce aminte de el, ba chiar echipa de arhitecți și constructori care au lucrat, în urmă cu câțiva ani, la reabilitarea clădirii, au specificat în fișa tehnică a lucrărilor că au descoperit, sub holul de la intrare, o scară ce mergea în subteran la ruinele unei clădiri construite anterior, când, probabil, era vorba de una din intrările în faimosul tunel de refugiu al Palatului Pașei.

Nicolae C. Ariton

Prof. metodist Casa Corpului Didactic Tulcea

